

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ВИП. 34

Методичне забезпечення краснавчої діяльності бібліотек України: сучасні напрями та форми

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ
ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
ВИП. 34

Методичне забезпечення краєзнавчої діяльності бібліотек України: сучасні напрями та форми

Київ 2023

Черговий, 34-й випуск інформаційного бюллетеня «Краєзнавча робота в бібліотеках України» містить основні результати дослідження методичного забезпечення краєзнавчої діяльності бібліотек України в сучасний період.

Матеріали бюллетеня адресовані бібліотечним працівникам регіональних книгозбірень України, науковцям, викладачам та студентам вищих навчальних закладів.

Підготувала   Валентина Кисельова

Редактор   Ольга Михайлова

Відповідальна за випуск   Алла Скорочватова

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Джерельна база дослідження	7
2. Результати анкетного опитування регіональних книгозбирень	11
2.1. Організація методичної роботи з КБД	11
2.2. Сучасні пріоритети у методичних функціях бібліотек	13
2.3. Актуальні форми методичної допомоги	14
2.4. Ресурси та сервіси НІБУ, які використовують регіональні книгозбирні у своїй діяльності	15
2.5. Напрями КБД, які потребують методичного забезпечення	18
2.6. Інновації у КБД, запропоновані регіональними книгозбирнями як досвід роботи	20
2.7. Оцінка рівня методичної допомоги	21
3. Висновки	21
Додатки	
Анкета	25
Таблиця 1. Організація методичного забезпечення краєзнавчої бібліотечної діяльності	29
Таблиця 2. Форми методичної допомоги за пріоритетністю	35
Таблиця 3. Ресурси та сервіси НІБУ, напрями, які потребують забезпечення	37
Таблиця 4. Інновації у КБД для поширення досвіду та рівень методичної допомоги	41

Вступ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку бібліотечної галузі методична діяльність залишається важливим напрямом роботи провідних книгозбірень країни. У Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» зазначено: «Національна бібліотека України є провідним культурним, освітнім, науково-інформаційним державним закладом, що здійснює функції науково-дослідного, методичного та координаційного центру з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства, бере участь у розробленні державної політики в галузі бібліотечної справи та її реалізації» (розділ III, стаття 7)¹.

Національна історична бібліотека України (НІБУ), як методичний центр, постійно здійснює моніторинг краєзнавчої діяльності регіональних бібліотек – одного з пріоритетних напрямів роботи цих установ. Децентралізація та процеси реформування у державі нині вимагають переформатування традиційних засобів методичної підтримки закладів культури, зокрема, бібліотек. Крім того, аналіз впливу російської збройної агресії на діяльність публічних бібліотек України, проведений у 2022 р. Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого в рамках дослідження «Публічні бібліотеки України в умовах російської збройної агресії», показав об'єктивні зміни у роботі вітчизняних книгодрукарень в сучасний період². Перегляд сучасного контенту вебсайтів регіональних бібліотек засвідчує прерогативу актуальної тематики військово-патріотичного спрямування, в якій дуже часто присутній місцевий компонент: інформація

---

¹ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>

²URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=7102> (станом на 15.03.23)

про Героїв-земляків, про пошкодження та втрати місцевих пам'яток культури, волонтерську діяльність у регіоні і т. д. Бібліотеки активно долутилися до патріотичного руху, посилили роботу у напрямі збереження усної історії. Таким чином, нині відбувається процес оновлення форм і методів популяризації краєзнавства, що вимагає проведення окремого дослідження сучасних запитів регіональних книгозбірень стосовно методичного забезпечення краєзнавчої діяльності. Необхідність вироблення сучасної стратегії розвитку краєзнавчої бібліотечної діяльності (далі – КБД) нині актуалізує проведення спеціального наукового дослідження сьогоденних потреб регіональних бібліотек у методичному забезпеченні краєзнавчого напряму роботи.

Мета даного дослідження – вивчити методичні потреби регіональних бібліотек як центрів бібліотечного краєзнавства в сучасний період.

Об'єкт дослідження – структура і форми методичного забезпечення краєзнавчої роботи регіональних бібліотек на сучасному етапі.

Предмет – проблеми та тенденції у методичному забезпеченні краєзнавчої діяльності в контексті сучасних вимог регіональних бібліотек України.

Завдання дослідження:

1. Вивчити джерельну базу: новітні публікації з теми дослідження.
2. Визначити сучасну структуру та форми методичної роботи у краєзнавчому напрямі, які потребують аналізу.

3. Провести анкетне опитування регіональних книгозбірень щодо методичної роботи з краєзнавства за останні 5 років (2018-2022 рр.) та з'ясувати їх бачення методичної функції НІБУ на майбутнє.
4. Проаналізувати й узагальнити отримані дані, визначити основні фактори розвитку методичної роботи бібліотек на регіональному та державному рівнях.
5. Встановити сьогоднішні пріоритети у методичній підтримці краєзнавчої бібліотечної діяльності.

Методи дослідження

У дослідженні використовуватиметься комплекс наукових методів: анкетне опитування, аналіз, порівняння та синтез, узагальнення тощо.

База дослідження: обласні універсальні наукові бібліотеки України (далі – ОУНБ), Одесська національна наукова бібліотека (ОННБ), Харківська ДНБ ім. В. Г. Короленка (ХДНБ), Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва.

Етапи дослідження

I етап – аналіз джерельної бази дослідження, розробка програми та методики його проведення, апробація методики відповідно до завдань дослідження – I кв. 2023 р.

II етап – анкетування бібліотек-баз дослідження – II квартал 2023р.

III етап – обробка анкет та систематизація отриманих даних у таблицях згідно з методикою дослідження – III кв. 2023 р.

IV-й етап – узагальнення результатів дослідження у науковому звіті, поширення їх у професійному середовищі на семінарах, конференціях та публікаціях у фаховій пресі. Висвітлення підсумків дослідження у 34-му випуску інформаційного бюллетеня «Краєзнавча робота в бібліотеках України» – IV кв. 2023 р.

Очікуваним результатом дослідження стане визначення недоліків та проблем у методичному забезпеченні КБД, розробка нової стратегії щодо підвищення якості методичної роботи НІБУ та регіональних бібліотек України.

1. Джерельна база дослідження

Сучасні публікації науковців засвідчують важливe теоретичне та практичне значення методичної роботи для розвитку бібліотечної справи. На VIII Всеукраїнській школі методиста, організованої НІБУ ім. Ярослава Мудрого, що відбулася 25-29 жовтня 2021 року, фахівцями зазначено про зміни вертикалі методичного впливу, виокремлено актуальні на сьогодні напрями методичної роботи – прогнозування, проектно-програмна діяльність, реклама, адвокація та ін., а також питання, які потребують особливої уваги, а саме: стратегія подальшого розвитку; впровадження в діяльність бібліотек показників ефективності та результативності, якості інноваційних бібліотечних послуг; перехід на корпоративну технологію; пошук і розроблення різних моделей розвитку бібліотек регіону; надання практичної та методичної допомоги³ (с. 29).

---

³ Горчинська В. VIII Всеукраїнська школа методиста. Бібл. планета. 2021. №4. С. 27-30.

Провідний науковий співробітник НБУ ім. В. І. Вернадського Г. Солоіденко методичній тематиці присвятила кілька наукових праць. Вчена розкрила стан та завдання науково-методичної роботи на сучасному етапі, проаналізувала запропоновані відомими бібліотекознавцями нові поняття, які пов'язані з методичною діяльністю, охарактеризувала можливості їх впровадження, окреслила функції та роль національних бібліотек в організації методичної роботи, акцентувала на сучасних проблемах організаційного управління та методичного керівництва бібліотечною галуззю, зокрема, наголосила на відсутності координаційних зв'язків між бібліотеками – методичними центрами України⁴. Розглядаючи у співавторстві з Т. Кулаковською специфіку, критерії, показники, досвід науково-методичної діяльності національного бібліотечно-інформаційного комплексу, Г. Солоіденко підкреслила необхідність оцінювання ефективності методичної роботи бібліотек – методичних центрів, зокрема, державних і національних бібліотек, актуальність вивчення сучасних можливостей їх впливу на мережу бібліотек⁵. Науковиці зазначили: «...практика підтверджує, що єдиного підходу до визначення сутності й функцій науково-методичної роботи сьогодні бути не може. Різноманіття форм діяльності методичних служб створює реальні умови для того, щоб кожна бібліотека – методичний центр, реорганізовуючи й перебудовуючи свою роботу, вибирала той варіант, який найбільше відповідає її ресурсним (зокрема й кадровим) можливостям, традиціям, умовам» (С.177).

---

⁴Солоіденко Г. Науково-методична робота бібліотек: становлення та новий вектор розвитку // Наук. пр. НБУВ. 2021. Вип. 62. С.188-202.

⁵Солоіденко, Г., Кулаковська Т. Оцінювання ефективності науково-методичної діяльності національного бібліотечно-інформаційного комплексу: специфіка, критерії, показники, досвід // Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації : науково-методичний збірник / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2022. С. 175-190.

В. Загуменна, О. Кузьменко та Т. Дейч у публікації про науково-методичну діяльність як важливу складову розвитку сучасної бібліотеки акцентували, що сьогодні в Україні відбуваються процеси переосмислення характеру потреб бібліотек у методичному забезпеченні, ролі системи методичних центрів, змісту роботи методичних служб, структури професійної діяльності методистів, зокрема, спрямування бібліотек на шлях якісних перетворень⁶.

Т. А. Сафонова, кандидат наук із соціальних комунікацій, вважає, що нині основними напрямами методичної діяльності є: методичне консультування; надання практичної допомоги бібліотекам; науково-дослідницька діяльність; аналітична робота; підвищення кваліфікації бібліотекарів; вивчення і розповсюдження передового досвіду та інноваційних форм роботи вітчизняних та зарубіжних бібліотек, а також допомога у впровадженні цифрових технологій, просування бібліотеки у соціальних мережах⁷.

Як правило, обласні універсальні бібліотеки України (ОУНБ) проводять активну методичну роботу у своїх регіонах. Зазвичай, координує цю діяльність методичний відділ на чолі з керівництвом книгозбірні. Для прикладу, фахівець методичного відділу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського міста Кропивницький М. Охріменко висвітлила результати соціологічного дослідження стану методичної служби в бібліотеках Кіровоградської області, в результаті якого було розкрито проблеми та перспективи впливу методичної служби на діяльність бібліотек в сучасних умовах⁸. Краєзнавчі

⁶ Загуменна В.В., Кузьменко О.І., Дейч Д.М. Науково-методична діяльність як важлива складова розвитку сучасної бібліотеки // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* 2020. № 2. С. 20-27.

⁷ Сафонова Т. А. Методична діяльність як основний напрям інноваційного розвитку // Інформаційно-бібліотечний сервіс і користувач: новий формат взаємодії : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (до 50-річчя заснування Харків. держ. ун-ту харчування та торгівлі), 23-31 жовт. 2017 р. Харків, 2017. С. 90-95.

⁸ Охріменко М. Стан методичної служби в бібліотеках області: проблеми та перспективи: результати соціологічного дослідження // Бібліотечна орбіта Кіровоградщини. 2021. Вип. 13. С. 107-114. – режим доступу : <https://library.kr.ua/wp-content/uploads/2022/05/orbita13.pdf> (станом на 14.03.2023)

відділи ОУНБ України задіяні у багатьох методичних заходах і зазвичай приділяють належну увагу методичній роботі: зокрема, підсумки анкетного опитування в процесі дослідження туристичної діяльності бібліотек показали, що надання методичної допомоги з краєзнавчого туризму було на одному з пріоритетних місць серед форм роботи регіональних книгозбірень⁹.

Свого часу фахівці НІБУ вивчали структурні зміни в організації краєзнавчих ресурсів на сайтах регіональних бібліотек в контексті реалізації рекомендацій наукових досліджень, проведених НІБУ у 2011-2012 рр. У висновках цього дослідження засвідчено, що в процесі послідовної науково-дослідної роботи, результати якої оперативно висвітлюються у щорічному інформаційному бюллетені НІБУ «Краєзнавча робота в бібліотеках України», склалися відповідні умови для визначення сучасних тенденцій у краєзнавчій бібліотечній діяльності та систематичного контролю за станом впровадження методичних рекомендацій за наслідками здійснених досліджень¹⁰.

Під час минулорічного дослідження фахового інформаційного потоку з'ясовано також, що розділ «Теоретичні та методичні проблеми КБД» – це один із найбільших за обсягом в останньому випуску бібліографічного посібника з теорії, методики й практики бібліотечного краєзнавства, де зосереджено інформацію про напрацювання науковців та практиків бібліотечної справи з цієї проблематики¹¹.

---

⁹ Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформаційний бюллетень. Вип. 32 / Нац. іст. б-ка України ; підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Покропивна ; ред. О. В. Михайлова. Київ. 2021. 110 с.

¹⁰ Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформ. бюллетень. Вип. 25 / Нац. іст. б-ка України ; підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Михайлова, І. В. Чеховська ; ред. Т. С. Кудласевич. Київ. 2014. 157 с.

¹¹ Теорія, методика і практика бібліотечного краєзнавства (2017-2022)[Електронний ресурс] : бібліографічний показчик / Нац. іст. б-ка України ; підгот. В. Кисельова ; ред. О. Михайлова ; відп. за вип. А. Скорочватова. Київ. 2022. 173 с. Режим доступу: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2022/12/07/teoriya_2017_2021.pdf (станом на 15.03.2023 р.)

Загалом, аналіз фахової літератури про методичну діяльність провідних бібліотек країни засвідчив, що сьогодні здійснюється формування нової концепції методичної роботи як відкритого методичного інформаційного простору, умови для якого створили інформаційно-комунікаційні технології.

2. Результати анкетного опитування регіональних книгозбірень

Питання Анкети, яка передбачена методикою дослідження (див. Додаток), охопили основний спектр проблематики у галузі методичної діяльності, що дозволило проаналізувати сучасну структуру й форми методичної роботи НІБУ та регіональних книгозбірень у краєзнавчому напрямі, стан забезпечення потреб фахівців у методичній допомозі та їх оцінку цієї роботи.

Анкета запропонована 24 регіональним книгозбірням – ОУНБ, які працюють на підконтрольній Україні території, а також Одесській Національній науковій бібліотеці, ХДНБ ім. В. Г. Короленка та Публічній бібліотеці імені Лесі Українки м. Києва. Відповіді отримані від 18 бібліотек-респондентів, тобто, розглянуто 75% від усієї кількості надісланих анкет, обсяг вибіркової сукупності є достатнім для реалізації мети дослідження.

2.1. Організація методичної роботи з КБД

За результатами опитування оновлені відомості щодо організаційної структури КБД – кадрових ресурсів та нормативної бази, яку використовують бібліотечні працівники у краєзнавчій роботі. Аналіз анкет показав, що у 2018-

2022 рр. майже не відбулося змін у чисельному складі краєзнавчих підрозділів ОУНБ: це, переважно, 4-5 осіб (Таблиця 1).

Для якісної оцінки організаційного аспекту методичної роботи показовою визначена деталізована відповідь Рівненської ОУНБ, у якій засвідчено, що методичну діяльність з краєзнавства у цій книгозбірні здійснюють працівники різних відділів:

- науково-методичний відділ – 1 спеціаліст – організаційні питання (підвищення кваліфікації, онлайн-консультування);
- відділ краєзнавства – 3 спеціалісти – популяризація краєзнавчих відомостей;
- відділ формування фондів – 1 спеціаліст – консультування з питань формування краєзнавчих фондів, робота з базами даних;
- науково-бібліографічний відділ – 1 спеціаліст – консультування з питань формування баз даних;
- відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів.

Саме така команда модель методичної роботи здається оптимальною, адже дозволяє координувати краєзнавчу діяльність в комунікації з провідними фахівцями ОУНБ у різних напрямах бібліотечної діяльності, активно поширювати інновації. Це підтвердили й результати моніторингу публікаційної активності регіональних книгозбірень з краєзнавчої тематики за період минулого п'ятиріччя: Рівненська ОУНБ була на перших сходинках рейтингу з висвітлення власної краєзнавчої діяльності.

Щодо нормативних документів, якими керуються краєзнавчі підрозділи, то майже усі бібліотеки вказали положення про відділ. Шість книгозбірень у переліку документів зазначили Статут бібліотеки, третина з опитаних підтвердила використання «Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України». Кілька бібліотек – Миколаївська, Рівненська, Херсонська ОУНБ – розробили та застосовують власний варіант «Положення про краєзнавчу роботу .... обласної універсальної наукової бібліотеки». Частина книгозбірень акцентувала на використанні регламентуючих документів стосовно краєзнавчого фонду (Миколаївська ОУНБ, Одеська ННБ, ОУНБ м. Кропивницький, Рівненська, Херсонська та Черкаська ОУНБ).

Таким чином, за наслідками опитування одностайність у підходах щодо регламентації КБД на регіональному рівні спостерігається лише щодо положення про структурний підрозділ з краєзнавчої роботи.

2.2. Сучасні пріоритети у методичних функціях

Стосовно пріоритетності у виконанні функцій бібліотек-методичних центрів, то респонденти по різному схарактеризували значення для методичної роботи ОУНБ як регіональної книгозбірні її науково-дослідної функції: статистика показала полярні відповіді: третина опитаних віddaє пріоритет саме НДР, але така ж кількість книгозбірень віднесли цю діяльність на останню позицію (Таблиці 1, 1/2a). Проте, переважна більшість ОУНБ вважають НДР першорядною для національної бібліотеки: 9 книгозбірень дали цьому напряму перше місце, 4 – друге. Крім того, наприклад, Івано-Франківська ОУНБ вбачає за необхідне посилити інформаційну, консультаційну, навчальну,

видавничу, освітню функції для усіх бібліотек-методичних центрів, а Дніпропетровська ОУНБ – роботу з популяризацією краєзнавчої літератури.

Організаційна й координаційна функції методичного регіонального центру визнані головними половиною з опитаних респондентів, однак для НІБУ переважна більшість (75%) вказала цю функцію як пріоритетну. Практична допомога з краєзнавчої тематики має кінцеві позиції у рейтингу сучасних очікувань щодо методичної підтримки КБД (Таблиці 1, 1/2а).

2.3. Актуальні форми методичної допомоги

Сучасні очікування респондентів у даному кластері за наслідками аналізу їх відповідей визначено як безумовно необхідні форми стосовно методичних розробок, семінарів та конференцій.

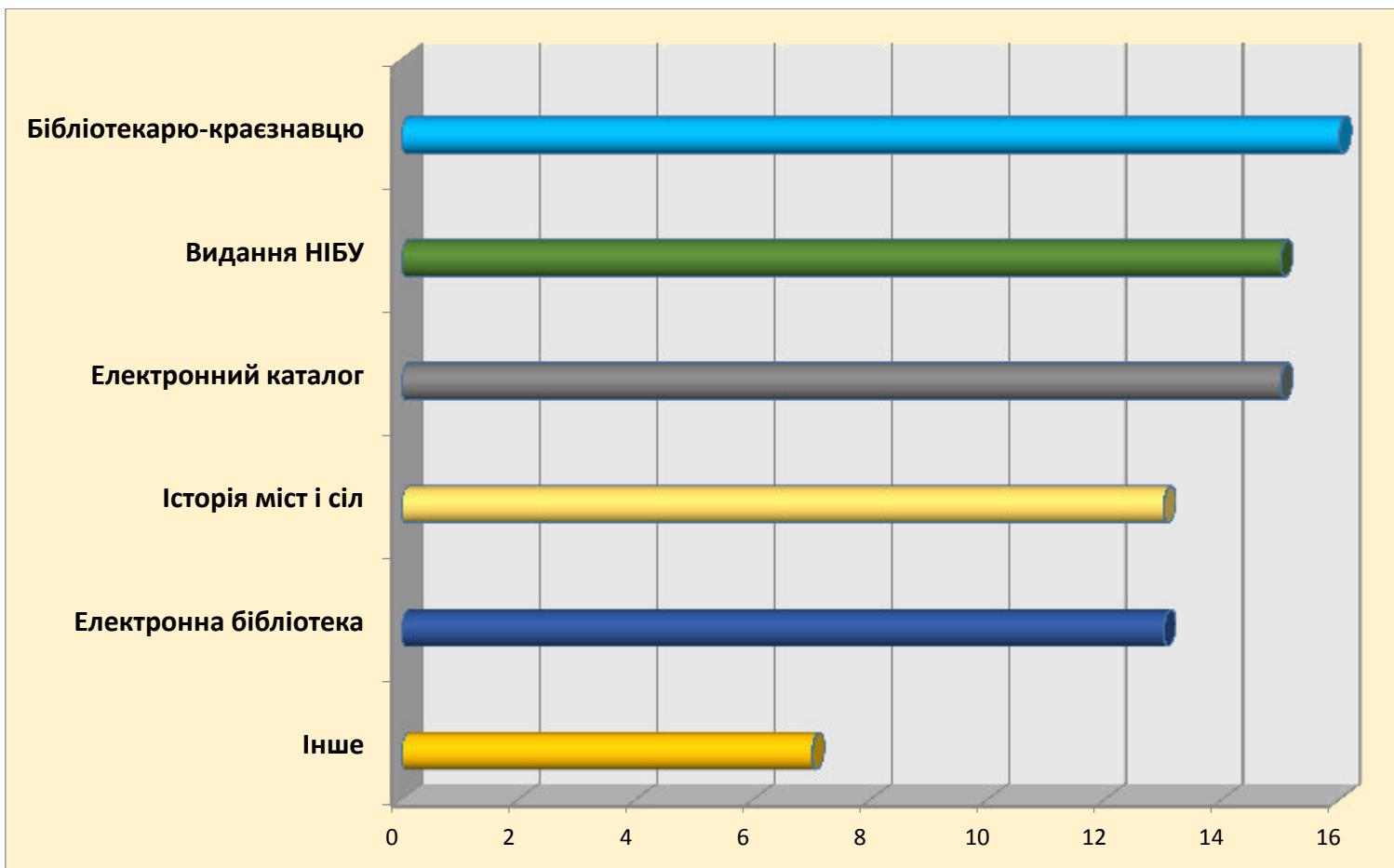
Узагальнені у Таблиці 2 результати опитування засвідчили перевагу онлайн-консультацій у методичній роботі ОУНБ та важливість методичних розробок, організації семінарів та конференцій як для ОУНБ, так і НІБУ. Виїзди з метою практичної допомоги майже усі респонденти висунули на останнє місце. Тобто, онлайн спілкування, яке є відносно інноваційною формою методичної роботи, що охоплює теоретичні і практичні питання КБД, нині активно використовується.

Розгляд варіантів інших форм роботи, запропонованих у даному кластері кількома респондентами, показав, що Івано-Франківська ОУНБ акцентувала на значенні обласних акцій, конкурсів, оглядів, соціологічних досліджень у методичній діяльності регіональних книгозбірень та необхідності для НІБУ збільшити науково-методичну видавничу

продукцію. Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва актуальними для методичної роботи публічної бібліотеки вважає майстер-класи, методичні дні, бібліографічні довідки, лекції, презентації, інформаційно-консультативні години.

2.4. Ресурси та сервіси НІБУ, які використовують регіональні книгозбірні у своїй діяльності

Вивчення затребуваності ресурсів і сервісів НІБУ та їх використання у практичній діяльності регіональних книгозбірень засвідчило найвищий інтерес респондентів до ресурсу науково-методичного відділу – вебсторінки «Бібліотекарю-краєзнавцю» (89%) (Таблиця 3, Мал. 1).

Мал. 1. Ресурси та сервіси НІБУ, які використовують регіональні книгозбірні у своїй діяльності

Активно також на сайті використовуються ресурси «Видання бібліотеки» та Електронний каталог (83% опитаних). Трохи нижчий показник мають БД «Історія міст і сіл України» та електронна бібліотека «Історична спадщина України» - ними послуговується 72% учасників дослідження.

Кілька книгозбірень засвідчили, що постійно користуються й іншими ресурсами, розміщеними на сайті НІБУ, але не згаданими в переліку Анкети:

ОУНБ ім. Д. Чижевського м. Кропивницький вказала «Абетку українських стародруків»;

Одеська ННБ - веб сторінку “Проєкти НІБУ”; рубрику “Нематеріальна культурна спадщина в документних джерелах”; спеціальні випуски вебліографій за матеріалами публікацій ЗМІ: «Події війни у висвітленні ЗМІ»; проєкт «Міста і села України. Втрати військового часу»; біобібліографічні есеї на актуальні теми «Відкриття України. ХХІ століття», інформаційний бюллетень «Краєзнавча робота в бібліотеках України»;

Івано-Франківська ОУНБ ім. Івана Франка віддала перевагу бібліографічним базам даних,

Сумська ОУНБ – проєкту «Міста і села України. Втрати воєнного часу»;

Чернігівська ОУНБ серед усіх ресурсів НІБУ виокремила як затребуваний проєкт «Адміністративно-територіальний устрій. Зміни та доповнення».

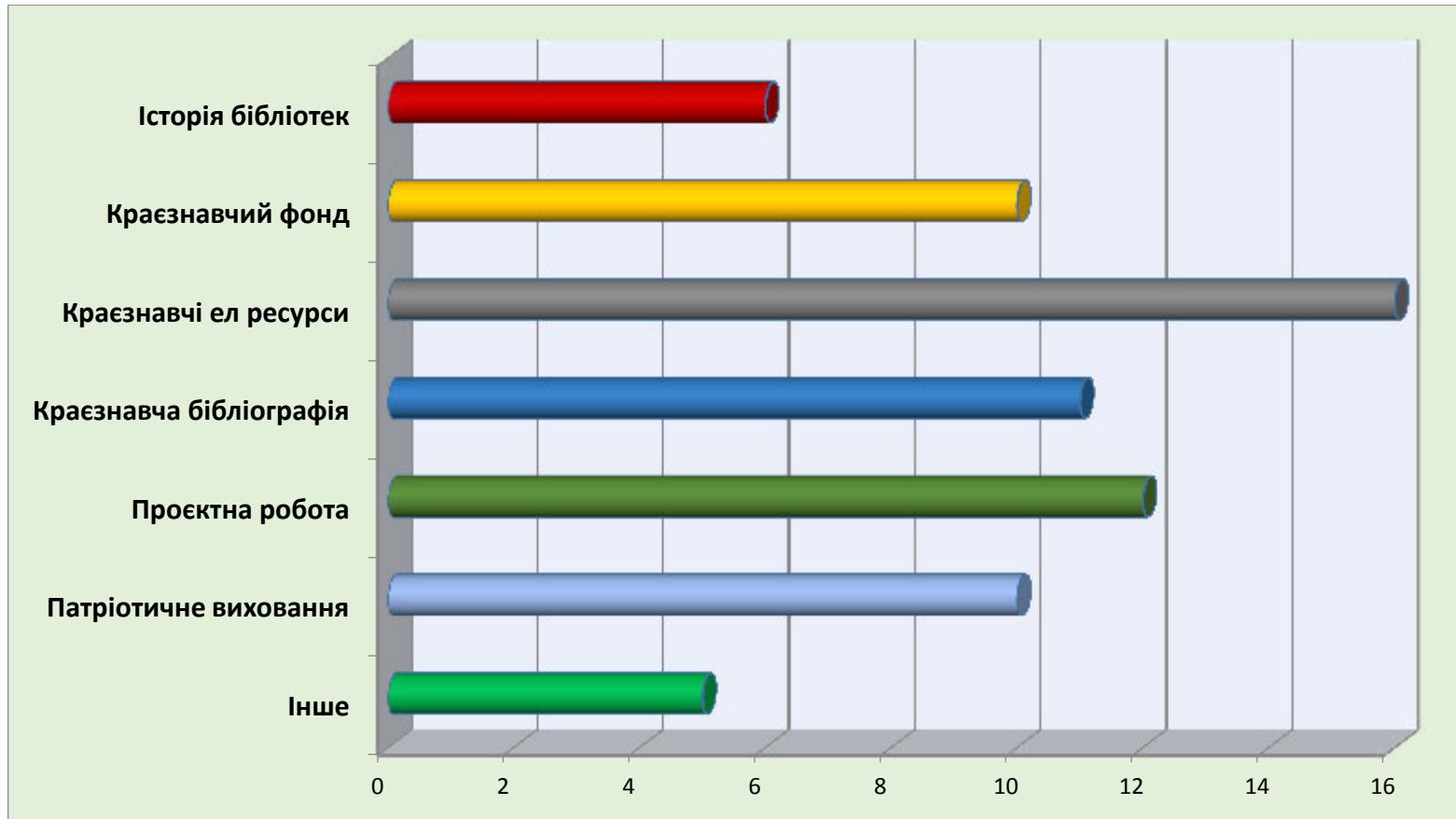
Таким чином, все викладене вище дає підстави стверджувати про **активне використання краєзнавчих ресурсів, розміщених на сайті НІБУ – методичних, тематичних та бібліографічних.**

2.5. Напрями КБД, які потребують методичного забезпечення

Для подальшого планування методичної допомоги регіональним книгозбірням надзвичайно важливими є результати опитування щодо напрямів КБД, які потребують поглибленого методичного забезпечення (Таблиця 3, Мал. 2).

Головним питанням, яке нині вимагає методичного супроводу, майже усі респонденти визначили електронні краєзнавчі ресурси: лише Вінницька та Чернігівська ОУНБ перевагу в цьому аспекті дослідження віддали проектному напряму роботи. Загалом, методична підтримка проектної роботи цікавить 67% респондентів, актуальним напрямом визначена також краснавча бібліографічна діяльність (59% опитаних).

Більше половини з опитаних книгозбірень очикують методичної допомоги щодо організації краєзнавчих фондів, а також роботи з патріотичного виховання. Лише 5 книгозбірень акцентували на важливості вивчення історії бібліотек краю.

Мал. 2. Напрями краєзнавчої бібліотечної діяльності, що потребують методичного забезпечення

Важливим результатом опитування стали отримані від фахівців регіональних книгозбірень конкретні пропозиції щодо подальшого удосконалення методичної роботи з краєзнавства. Кілька бібліотек виклиали власне бачення відносно актуальних напрямів методичної роботи в сучасний період, запропонували звернути увагу методистів на:

- специфіку **оцифрування рідкісних і цінних видань** (Миколаївська ОУНБ);
- корпоративну діяльність в галузі краєзнавства; бібліотечний туризм як складову туристичної інфраструктури України (Одеська ННБ);
- організаційну структуру краєзнавчої діяльності для бібліотек різного рівня: зокрема, **проєкти типових документів для організації краєзнавчої роботи** (Рівненська ОУНБ);
- розробку механізму отримання **обов'язкового примірника** (Черкаська ОУНБ).

2.6. Інновації у КБД, запропоновані регіональними книгозбірнями як досвід роботи

Майже усі опитані книгозбірні, окрім Житомирської ОУНБ, запропонували свої напрацювання у сфері краєзнавчої діяльності, які респонденти вважають інноваційними (Таблиця 4). Цінність зведеної інформації, поданої у цій Таблиці у тому, що тут наочно представлено конкретні актуальні напрями КБД, які вже глибоко розроблені бібліотечними фахівцями і можуть використовуватися для обміну досвідом. Наприклад, Чернігівська ОУНБ вже має практику оцифрування краєзнавчих видань XVIII–XIX століть із фонду бібліотеки «Книжкова пам'ять України. Чернігівщина», тож цей досвід може стати у пригоді фахівцям Миколаївської ОУНБ, яка зацікавлена саме у цій темі.

Таблиця 4 наочно ілюструє розмаїття інноваційної роботи у різних напрямах краєзнавчої діяльності регіональних бібліотек:

- організація усноісторичних досліджень на базі бібліотеки, створення фонду документів особового походження (Вінницька ОУНБ),

- створення краєзнавчих подкастів та циклів краєзнавчих відео (Волинська, Дніпропетровська ОУНБ),
- напрями, форми і методи висвітлення теми «край в умовах війни» (Запорізька ОУНБ) і т. ін.

2.7. *Оцінка рівня методичної допомоги*

Опитування щодо рівня методичної допомоги НІБУ з краєзнавства показало: половина з усіх респондентів вважає, що рівень не змінився; близько 40% відповіли, що покращився, а 2 бібліотеки – Миколаївська та Рівненська ОУНБ – відмітили зменшення методичного впливу НІБУ. Така оцінка має стимулювати методистів національної бібліотеки до глибшого з'ясування методичних запитів зазначених книгозбірень, налагодження зворотного зв’язку та тісної співпраці з усіма ОУНБ.

Висновки

1. Проведене дослідження засвідчило актуальність методичного напряму у краєзнавчій бібліотечній діяльності: це демонструють численні публікації науковців у фахових виданнях, обговорення методичних проблем на семінарах і конференціях краєзнавчої тематики та активність фахівців регіональних книгозбірень у даному опитуванні щодо сучасного стану методичного забезпечення краєзнавчої роботи бібліотек.
2. Організаційна структура методичної підтримки КБД є усталеною: на регіональному рівні методичні питання краєзнавчої роботи переважно знаходяться у сфері краєзнавчих підрозділів ОУНБ, разом з цим, як правило, науково-

методичні та інші відділи регіональних книгозбирень беруть участь у заходах з підвищення кваліфікації працівників – фахових форумах, семінарах краєзнавчої тематики. Перелік нормативних документів, якими нині керуються регіональні бібліотеки у своїй краєзнавчій діяльності, доволі обширний: Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», Статут бібліотеки, Положення про краєзнавчу діяльність бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України (1996 р.), Положення про відділ краєзнавства, Положення про формування, зберігання та використання обов'язкового краєзнавчого та місцевого примірника документів, Положення про каталог (базу даних) документів краєзнавчої тематики тощо.

Загалом, бажано оптимізувати регламентуючу документацію КБД згідно із сучасними вимогами до номенклатури управлінських документів у бібліотечній галузі.

3. Пріоритетними для НІБУ, як методичного центру, фахівці регіональних книгозбирень вважають науково-дослідну, організаційну й координаційну функції. Практична допомога з краєзнавчої тематики нині має кінцеві позиції у рейтингу сучасних очікувань щодо методичної підтримки КБД. Стосовно методичних функцій ОУНБ, то узагальнення відповідей на питання Анкети не показало чітких тенденцій у формулюванні пріоритетів. Зокрема, Івано-Франківська ОУНБ нині вбачає за необхідне посилити інформаційну, консультаційну, навчальну, видавничу, освітню функції для усіх бібліотек-методичних центрів, а Дніпропетровська ОУНБ – діяльність з популяризації краєзнавчої літератури.

Таким чином, для виявлення проблем в краєзнавчій роботі бібліотек України та методичної підтримки основних її напрямів НІБУ необхідно й надалі здійснювати наукові дослідження з актуальних питань КБД. Регіональні книгозбирні, як методичні центри, мають обирати проблематику, яка найбільше затребувана публічними бібліотеками цього регіону та відповідає їх ресурсним (зокрема, й кадровим) можливостям, традиціям та залежать від місцевих умов.

4. Опитування щодо актуальних форм методичної допомоги в сучасний період показало *перевагу онлайн-консультацій у методичній роботі ОУНБ та важливість методичних розробок, організації семінарів і конференцій як для ОУНБ, так і НІБУ*. Виїзди з метою практичної допомоги майже усі респонденти висунули на останнє місце.

Тобто, *онлайн спілкування, яке охоплює теоретичні і практичні питання КБД, нині має перспективи активного розвитку та використання.*

5. Вивчення *затребуваності ресурсів і сервісів НІБУ* та їх використання у практичній діяльності регіональних книгозбірень засвідчило найвищий інтерес респондентів до ресурсу науково-методичного відділу – вебсторінки «Бібліотекарю-краєзнавцю». Активно також на сайті використовуються ресурси «Видання бібліотеки» та Електронний каталог, БД «Історія міст і сіл України» та електронна бібліотека «Історична спадщина України».

6. Стосовно основних напрямів КБД, то респондентами, передусім, акцентовано *на важливості методичного супроводу розвитку електронних краєзнавчих ресурсів*. Методична підтримка проектної роботи цікавить 67% респондентів, актуальним напрямом визначена також краєзнавча бібліографічна діяльність (59% опитаних). Більше половини з опитаних книгозбірень підкреслюють *важливість методичної допомоги щодо організації краєзнавчих фондів, а також потребу у сприянні в сфері патріотичного виховання*. Лише 5 книгозбірень акцентували на необхідності вивчення історії бібліотек краю.

Важливим результатом дослідження є отримання *пропозицій бібліотек щодо актуальних напрямів методичної роботи в сучасний період, а саме:*

- *специфіка оцифрування рідкісних і цінних видань (Миколаївська ОУНБ);*

- корпоративна діяльність в галузі краєзнавства; бібліотечний туризм як складова туристичної інфраструктури України (Одеська ННБ);
- організаційна структура краєзнавчої діяльності для бібліотек різного рівня: зокрема, проекти типових документів для організації краєзнавчої роботи (Рівненська ОУНБ);
- розробка механізму отримання обов'язкового примірника (Черкаська ОУНБ).

Узагальнення результатів анкетного опитування щодо напрацювань у сфері КБД, які респонденти вважають інноваційними, сприятимуть поширенню інформації про досвід роботи з актуальних напрямів КБД, які вже глибоко розроблені бібліотечними фахівцями України (**Таблиця 4**).

7. Опитування щодо рівня методичної допомоги з краєзнавства показало *помірно позитивну динаміку в оцінці методичної допомоги регіональним книгозбірням від НІБУ*: близько 40% респондентів вважає, що вона покращилася, половина з усіх опитаних вважає, що рівень не змінився, проте 2 бібліотеки відмітили зменшення методичного впливу НІБУ.

Додатки

Анкета

Структура та форми методичного забезпечення краєзнавчої роботи бібліотек на сучасному етапі (2018-2022 pp.)

Назва бібліотеки _____

1. Організація методичної роботи з краєзнавчої діяльності у Вашій бібліотеці в сучасний період

1.1. Організаційна структура методичної допомоги з краєзнавчої діяльності

окремий структурний підрозділ (відділ/сектор) _____ штатних одиниць

_____ працівників у складі _____
відділу/сектора

1.2. Які нормативні документи регламентують краєзнавчу роботу Вашої книгозбірні?

---

2. Які методичні функції, на Ваш погляд, нині мають бути пріоритетними в краєзнавчому сегменті бібліотечної роботи (визначити пріоритетність від 1 до 5)

2.1. Вашої книгозбірні:

науково-дослідницька

організаційна, координаційна

- підвищення кваліфікації, вивчення та поширення кращого досвіду
- надання практичної допомоги бібліотекарям-красізнаттям
- Ваш варіант _____

2.2. Національної історичної бібліотеки (НІБУ)

- науково-дослідницька
- організаційна, координаційна
- підвищення кваліфікації, вивчення та поширення кращого досвіду
- надання практичної допомоги бібліотекарям-красізнаттям

Ваш варіант _____

3. Які форми методичної допомоги нині найбільш актуальні (визначити пріоритетність від 1 до 5)

3.1. Вашої книгозбірні:

- Виїзди з метою надання практичної допомоги
- Он лайн консультації
- методичні розробки
- організація семінарів, стажувань, шкіл передового досвіду, наукових конференцій

Ваш варіант_____

3.2. Національної історичної бібліотеки (НІБУ)

- Виїзди з метою надання практичної допомоги
- Он лайн консультації
- методичні розробки
- організація наукових конференцій, семінарів, стажувань, шкіл передового досвіду,
- Ваш варіант_____

4. Назвіть інформаційні ресурси та сервіси сайту НІБУ, які Ваша книгозбірня використовує у практичній діяльності

- Веб сторінка „Бібліотекарю-краєзнавцю”
- Видання бібліотеки
- Електронний каталог
- Краєзнавчий електронний мультиресурс «Історія міст і сіл України»:
- Електронна бібліотека «ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ»
- Інше_____

5. Які напрями краєзнавчої бібліотечної діяльності нині потребують поглибленого методичного забезпечення?

- Історія бібліотек регіону
- Формування краєзнавчих фондів
- Краєзнавчі електронні ресурси
- Краєзнавча бібліографія
- Проектна діяльність
- Патріотичне виховання шляхом популяризації краєзнавства
- Інше _____

6. Які інновації у сфері краєзнавчої роботи Вашої книгозбірні потребують поглибленого вивчення та поширення як позитивний досвід?

---

7. Загалом, рівень методичної допомоги з краєзнавства в останні роки

- поліпшився
- погіршився
- не змінився

Таблиця 1.

Організація методичного забезпечення краєзнавчої бібліотечної діяльності

	Організаційна структура (кількість працівників)			Нормативні документи	Методичні функції ОУНБ				Методичні функції НІБУ						
	2019	2023			НДР	Орг. коорд	Підв. кваліф	ПрактДоп	НДР	Орг. коорд	Підв. квал.	Практ.доп.			
Варіанти відповіді на Анкету ОУНБ	Відділ 1	Секретар 1.1	Відділ 2	Сектор 4	Зміни 2										
						1.2	2.1				2.2				
Вінницька ОУНБ	4	2	4	2		Статут Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Валентина Отамановського Положення про відділ краєзнавства	1	2	3	4		1	3	2	4
Волинська ОУНБ	5		5			Положення про відділ краєзнавчої роботи, Положення про зведений краєзнавчий каталог Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки	5	5	5	4		5	5	5	4

Дніпропетро вська ОУНБ			2			Статут ДОУНБ, «Положення про краєзнавчий відділ, план роботи та ін.	2	4	1	3	5.Популяризація літератури	1	4	3	2	5.Популяризація літератури	
Житомирсь ка ОУНБ	4,5		4		- 0,5	Положення про відділ			1					1			
Запорізька ОУНБ	4		4			Положення про відділи: Краєзнавства, науково- методичний	4	3	1	2			2	3	1	4	
Івано- Франк. ОУНБ	5		5	2		Положення про відділ краєзнавчої літератури, посадові інструкції	4	1	2	3	інформаційна, консультаційна, навчальна, видавнича, освітня.	1	4	2	3	інформаційна, консультаційна, навчальна, видавнича, освітня.	
Київ. ПБ ім. Лесі Українки	4		4			Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», Закон України «Про інформацію», Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України. Бібліотечне краєзнавство на сучасному етапі: метод. посібник /Т. М.Дръомова, О. Башун, І. Пилипенко; Донецька ОУНБ, Донецьк, 2005. – 44 с.	1	1	1	1	Бібліографічні посібники, каталоги, покажчики, довідки, онлайн інформування, путівники.	1	1	1	1		

Миколаївська ОУНБ	5		5		«Положення про краєзнавчу роботу Миколаївської ОУНБ», «Положення про фонд відділу документів і наукових розвідок з питань краєзнавства», «Положення про обслуговування користувачів у відділах науково-дослідної роботи з рідкісними і цінними виданнями та документів і наукових розвідок з питань краєзнавства»	1	2	4	3		4	1	2	3	
ОУНБ м. Кропивницький	4/5		4/5		Положення про краєзнавчу діяльність бібліотек Положення про відділ краєзнавства Профіль комплектування відділу краєзнавства	1	2	4	3		1	2	3	4	
Одеська ННБ			5		Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України, Статут ОННБ (2020), Положення про відділ краєзнавства «Одесика» (2002), Тематико-типовий план комплектування (2003), Довгострокова програма формування фонду на основі пріоритетних напрямів науково-технічної	1	2	3	4		1	2	3	4	

					діяльності в регіоні» (1998); Плани роботи ОННБ на рік.										
Одеська ОУНБ ім. Грушевського	3		3		Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України», статут бібліотеки, Положення про відділ , положення про каталог (базу даних документів краєзнавчої тематики).	4	3	4	4	надання інформації та допомоги безкоштовного доступу до повнотекстового електронного краєзнавчого ресурсу 5	5	4	4	5	
Рівненська ОУНБ	7				Положення про краєзнавчу діяльність КЗ «РОУНБ» РОР, Положення про бібліотечний фонд КЗ «РОУНБ» РОР, Положення про формування, зберігання та використання обов'язкового краєзнавчого та місцевого примірника документів, Інструкція по відбору, розподілу, зберіганню та організації використання обов'язкового краєзнавчого та місцевого примірника документів, Положення про відділ краєзнавства , положення про інші структурні підрозділи бібліотеки*	4	3	2	1		1	2	3	1	

Сумська ОУНБ	4,7 5		5		Положення про відділ краєзнавчої літератури і бібліографії	2	1	3	4		1	2	3	4		
ХДНБ	12		12		Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України			1	2		2	1				
Харківська ОУНБ			4		Положення про краєзнавчу роботу ХОУНБ	4	1	2	3		2	1	3	4		
Херсонська ОУНБ			5		Положення про краєзнавчу роботу Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олеся Гончара; Положення про наукову роботу Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олеся Гончара Положення про відділ краєзнавства; Положення про депозитарний фонд краєзнавчих та місцевих видань Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки Положення про фонд відділу краєзнавства	1	2	3	4			2	1	3	4	

Черкас. ОУНБ	4	-	4		Положення про відділ краєзнавства, «Положення про обласний краєзнавчий депозитарій», «Статут КЗ «ОУНБ ім. Тараса Шевченка», методичний посібник «Краєзнавча діяльність бібліотек», посадові інструкції.	4	3	2	1		4	1	2	3	
Черніг. ОУНБ			5		Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Положення про краєзнавчу роботу бібліотек сфери управління Міністерства культури України», Статут КЗ «Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека, Положення про відділ краєзнавства Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки	3	4	1	2		1	3	2	4	

* У Рівненській ОУНБ методичну діяльність з краєзнавства здійснюють спеціалісти: науково-методичний відділ – 1 спеціаліст – організаційні питання (підвищення кваліфікації, онлайн-консультування);

- відділ краєзнавства – 3 спеціалісти – популяризація краєзнавчих відомостей

- відділ формування фондів – 1 спеціаліст – консультування з питань формування краєзнавчих фондів, робота з базами даних;

- науково-бібліографічний відділ – 1 спеціаліст – консультування з питань формування баз даних;

- відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів – 2 спеціалісти – консультування з питань створення краєзнавчих цифрових ресурсів

Таблиця 2**Форми методичної допомоги за пріоритетністю**

Бібліотека	ОУНБ					НІБУр				
	виїзди	он лайн консультації	методичні розробки	Семінари, стажування, наук. конф.	варіант респондента	виїзди	он лайн консультації	метод. розробки	семінари, стажування, наук. конф.	варіант респондента
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Вінницька ОУНБ	4	1	3	2		4	3	1	2	
Волинська ОУНБ	5	5	4	5		3	5	4	5	
Дніпропетровська ОУНБ	4	1	3	2		4	3	2	1	
Житомирська ОУНБ	4	1	2	3		4	3	1	2	
Запорізька ОУНБ	4	1	3	2		4	1	3	2	
Івано-Франківська ОУНБ	4	2	3	1	обласні акції, конкурси, огляди, соціологічні дослідження	4	1	2	3	збільшення науково-методичної видавничої продукції
ОУНБ м. Кропивницький	4	1	3	2		4	3	1	2	

Миколаївська ОУНБ	4	3	2	1		4	3	1	2	
ПБ ім. Лесі Українки м. Києва	-	-	-	-	Майстер-класи, методичні дні, бібліографічні довідки, лекції, презентації, інформаційно-консультивні години.			1	1	
Одеська ННБ	1	2	3	4		1	2	3	4	
Одеська ОУНБ	2	5	2	5		4	4	5	5	
Рівненська ОУНБ	4	3	2	1		1	2	3	4	
Сумська ОУНБ	4	3	2	1		4	3	1	2	
ХДНБ	2	1		3				1	2	
Харківська ОУНБ	4	1	2	3		4	3	2	1	
Херсонська ОУНБ		1	3	2			3	1	2	
Черкаська ОУНБ	4	1	2	3		4	3	2	1	
Чернігівська ОУНБ	3	4	2	1		4	3	2	1	

Таблиця 3

Ресурси та сервіси НІБУ, напрями, які потребують забезпечення (4-е та 5 запитання Анкети)

Бібліотека	Ресурси та сервіси НІБУ						Напрями КБД, які потребують забезпечення						
	веб стор «Бібліотекарю краснавцю»	видання Бібліотеки	Електронний каталог	«Історія міст і сіл».	Електронна бібліотека	варіант респондента	Історія бібліотек	Краснавчі фонди	Краснавчі ЕР	Краснавча бібліографія	Проектна робота	Патріотичні вихов.	Інше
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Вінницька ОУНБ	+	+	+	+	+						+		
Волинська ОУНБ	+ (4)	+ (4)	+ (5)	+ (5)	+ (3)		4	5	5	4	5	5	
Дніпропетровська ОУНБ	+	+								+		+	
Житомирська ОУНБ			+	+						+		+	
Запорізька ОУНБ	+	+	+	+	+					+	+		
Івано-Франківська ОУНБ		+	+		+	Бібліографі чні БД			+	+	+		
ОУНБ м. Кропивницький.	2	5	1	4	3	Абетка укр. стародруків	6	3	1	2	4	5	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Миколаївська ОУНБ	+		+	+					+	+			специфіка оцифрування рідкісних і цінних видань	
ПБ ім. Лесі Українки м. Києва	+	+	+	+	+		+	+	+	+	-	+		
Одеська ОУНБ	+	+		+	+		+		+	+				
Одеська ННБ	+	+	+	+	+	• Веб сторінка «Проекти НІБУ»; Рубрика «Нематеріальна культурна спадщина в документних джерелах»; • Низка спеціальних випусків вебліографій за матеріалами публікацій ЗМІ: «Події війни у висвітленні ЗМІ»; проект «Міста і села України. Втрати воєнного	+	+	+	+	+	+	+	• бібліотечний туризм як складова туристичної інфраструктури України • корпоративна діяльність в галузі краєзнавства

						часу»; біобібліограф ічні есеї на актуальні теми «Відкриття України. ХХІ століття». •Інформаційний бюллетень «Краснавча робота в бібліотеках України»							
Рівненська ОУНБ	+	+		+	+			+			+		Організаційна структура краснавчої діяльності для бібліотек різного рівня, проекти типових документів для організації краснавчої діяльності
Сумська ОУНБ	+	+	+		+	«Міста і села України. Втрати воєнного часу»		+	+	+	+	+	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ХДНБ	+		+					+	+	+		+	
Харківська ОУНБ	+	+	+					+	+	+	+		
Херсонська ОУНБ	+	+	+	+	+			+	+	+	+		
Черкаська ОУНБ	+	+	+	+	+		-	+	+	-	+		Розробка механізму отримання ОП
Чернігівська ОУНБ	+	+	+	+	+	Проект АТУ. Зміни і доповнення	5	4	2	3	1	6	
Всього 18	16+	15+	15+	13+	13+	7 варіантів	6+	10+	16+	11+	12	10	5 пропозицій

Таблиця 4**Інновації у КБД для поширення досвіду та рівень методичної допомоги (6-7 питання Анкети)**

Бібліотека	Зміст інновації	Рівень метод. допомоги		
		зріс	спав	не змінився
Вінницька ОУНБ	Організація усноісторичних досліджень на базі бібліотеки Створення Фонду документів особового походження.			+
Волинська ОУНБ	Краєзнавчі подкасти із відомими країнами, дослідниками краю. Проект «Пройдімось рідним містом» (експкурсійні маршрути містом) Проект «Сьогодні на сьогодні» (інформування місцевими видавництвами про нові книги)			+
Дніпропетровська ОУНБ	Створення краєзнавчих аудіо подкастів та циклів краєзнавчих відео	+		
Житомирська ОУНБ				+
Запорізька ОУНБ	Напрями, форми і методи висвітлення теми «край в умовах війни»	+		
Івано-Франківська ОУНБ	Поширення як позитивний досвід роботи книгозбірні потребує історико-краєзнавча лабораторія «Івано-Франківщина історична» для студентів-істориків Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, які вивчають курс «Краєзнавство».	+		
ОУНБ м. Кропивницький	Краєзнавчі ресурси: періодичні видання, книги місцевих авторів у вільному доступі на сайті бібліотеки Краєзнавчі віртуальні проекти			+

Бібліотека	Зміст інновацій	Рівень метод. допомоги		
		зріс	спав	не змінився
Миколаївська ОУНБ	Розробка віртуальних виставок Системний підхід до популяризації краєзнавчих книг та авторів Підготовка медійного контенту для ютуб-каналу бібліотеки		+	
ПБ ім. Лесі Українки м. Києва	Обмін досвідом Створення каталога краєзнавчої літератури, покажчиків літератури про край Розмовні клуби, клуби за інтересами.			+
Одеська ННБ	Створення краєзнавчих електронних ресурсів та БД, краєзнавчої бібліографії; популяризаторська діяльність з краєзнавства.	+		
Одеська ОУНБ	Взаємозв'язок попиту на краєзнавчу літературу, а також відношення сучасних авторів-дослідників та істориків з цифровізацією бібліотечного обслуговування та розвитком краєзнавчих електронних ресурсів			+
Рівненська ОУНБ	Екскурсії найстарішими вулицями міста Цифрові мистецькі колекції - http://libr.rv.ua/ua/read/43-cifrovi-kolekci сайт «Рівне та рівняни у фотографіях» - https://photo.libr.rv.ua/ Проект «PRO.читання: голосні читання книг рівненських авторів» - http://libr.rv.ua/ua/about/116-pro-chytannia/		+	
Сумська ОУНБ	Проект «Історичні студії» – у форматі інтерв’ю на ТБ – занурення в українську (і локальну) історію, літературу зі знаними істориками, краєзнавцями, мистецтвознавцями Сумщини – О. Корнієнком, Г. Іванушенком, В. Артюхом (на фінальній стадії завершення).	+		

Бібліотека	Зміст інновації	Рівень метод. допомоги		
		зріс	спав	не змінився
ХДНБ	Мобільний квест «Харків – від фортеці до столиці» - https://izi.travel/ru/d88e-harkiv-vid-forteci-do-stolici/uk Квест Харків — від фортеці до столиці — безкоштовний і доступний усім мешканцям та гостям міста. Для його проходження потрібно лише встановити мобільний додаток izi.TRAVEL. Маршрут квесту пролягає середмістям Харкова за шістьма локаціями. Вони позначені на мапі, яка доступна учасникам. Кожна наступна загадка-локачія відкривається лише за умови правильної відповіді на попередню. У пошуках відповідей учасники повинні звернути увагу на архітектурні та скульптурні об'єкти, проявити кмітливість та уважність. Перша загадка чекає гравців біля Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка (провулок Короленка, 18). Квест триває одну годину Краєзнавчі онлайн вікторини, науково-просвітницькі проєкти, лонгриди https://kray.korolenko.kharkov.com/tematychni-proekty.html Культуртрегер українського футизму			

Бібліотека	Зміст інновацій	Рівень метод. допомоги		
		зріс	спав	не змінився
Харківська ОУНБ	Після регіонального дослідження «Сучасний стан краєзнавчих фондів бібліотек Харківської області»(2015 р.) розпочалася робота над електронним каталогом «Харківщина», яка потребує подальшого удосконалення			+
Херсонська ОУНБ	Досвід співпраці з закладами освіти в організації та проведенні краєзнавчих міських конкурсів серед учнівської молоді Інтеграція бібліотек у сфері туризму Використання інтерактивних форм популяризації краєзнавчої діяльності Створення власних web-ресурсів з краєзнавства			+
Черкаська ОУНБ	Оцифрування рідкісних та цінних видань, книжкових пам'яток з фонду бібліотеки Формування тематичних краєзнавчих електронних колекцій, в подальшому – з наданням віддаленого доступу до краєзнавчих видань на сайті бібліотеки	+		
Чернігівська ОУНБ	Колекції Електронної бібліотеки: «Періодичні видання Чернігівщини» – електронні версії повнотекстових періодичних видань регіону (сучасні місцеві газети і журнали) «Книжкова пам'ять України. Чернігівщина» , яка містить оцифровані рідкісні краєзнавчі видання XVIII–XIX століть із фонду бібліотеки	+		